

Plzeňští archeologové zkoumali proměny života kyrgyzských pastevců v sovětské éře

27.10.2025 - Pavel Vařeka | Západočeská univerzita v Plzni

Tým katedry archeologie Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni se začátkem října vrátil z výzkumné expedice do Kyrgyzstánu. V rámci projektu Zdivočelá země zkoumal, jak kolektivizace ve 30. letech 20. století změnila tradiční sídelní strukturu a způsob života místních komunit.

Archeologové ze Západočeské univerzity v Plzni (ZČU) se zaměřili na výzkum horských oblastí na jihu Kyrgyzstánu, kde byly v období sovětské kolektivizace přinuceny kočovné komunity přejít k usedlému životu. Tradiční způsob obživy Kyrgyzů byl do té doby založen na střídání letní vysokohorské pastvy dobytka a koní (*džailo*) a pobytu v zimovištích v údolích a na úpatí hor od podzimu do jara (*kyšlak*). Ve 30. letech 20. století však musely celé komunity opustit kočovný způsob života a usadit se ve stálých vesnicích, kde vznikaly kolchozy a sovchozy. Obyvatelé, kteří se bránili, byli v rámci boje proti takzvaným kulakům deportováni do jiných oblastí nebo do táborů Gulagu.

V Batkenské oblasti se výzkumníci zaměřili na osadu Ravat (1800 m n. m.), kde dokumentovali historickou strukturu osídlení a jeho proměny. Průzkum potvrdil dlouhou tradici osídlení od pravěku po novověk a odhalil i pozůstatky středověké karavansaraje, kterou místní kolchoz využíval jako sklad paliva a opravnu traktorů. Stavba byla později rozebrána kvůli nedostatku stavebního materiálu a její cihly z karachanidského období (10.–12. století) posloužily při výstavbě sovětských sušiček bavlny v Samarkandeku u hranic s Tádžikistánem.

Předmětem výzkumu byla také druhá část vesnice využívaná jako kolchozní *džailo* pro letní pastvu, kam se celá komunita až do 80. let 20. století vždy v létě přestěhovala. Dnes již zaniklé domy a hospodářské areály poskytují svědectví o každodenním životě kyrgyzských kolchozníků.

V Ošské oblasti pokračoval výzkum ve třech horských vsích v nadmořské výšce 1400 až 2200 m n. m. Tým zde dokumentoval materiální pozůstatky spojené s přechodem od kočovného k usedlému způsobu života a zaznamenával vzpomínky pamětníků. Na lokalitě Ak-Džar, kde už dříve probíhal archeologický výzkum sídelních pahorků z doby železné, odkryli odborníci zbytky usedlostí opuštěných po deportaci obyvatelstva. Místo po staletí sloužilo jako zimoviště kmene Kodokočun, jehož obyvatelé byli v letech 1952–1953 přesídleni do Ferganské doliny, kde pracovali na bavlníkových plantážích. Archeologové zde zachytili pozůstatky domů i předměty každodenní potřeby z 19. a první poloviny 20. století.

A to není vše. O dalším tématu, které archeologové z FF ZČU ze Střední Asie přivezli, jsme informovali zde.

Expedice se uskutečnila v rámci projektu Zdivočelá země: archeologický a transdisciplinární výzkum resiličních strategií ve 20. století (OP JAK, reg. č. CZ.02.01.01/00/23_025/0008705), který je podporován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a spolufinancován Evropskou unií.

<https://info.zcu.cz/Plzensti-archeologove-zkoumali-promeny-zivota-kyrgyzskych-pastevcu-v-sovetske-e-re/clanek.jsp?id=8628>